

Pisuussutit uumassusillit

Kommuneqarfik Sermersuumi Aalisarnikkut, piniarnikkut nunalerinikkullu politikki

Alisarnikkut, piniarnikkut nunalerinikkullu killiffik aammalu periarfissanik qulaajaalluni, kommuneqarfiup nunaqarfiini illoqarfiinilu aalisartunik piniartunillu apersuinernit

Suliarinnittoq: AQQALUKASIK.

Naalisaasoq kukkunersiorlugu aaqqissueqqittoq: Kommuneqarfik Sermersooq.

Tunulequtaq

Qulaajaaneq manna pinngorpoq, Kommuneqarfiup Sermersuup Inuutissarsiornermut immikkoortuata imissutaa malillugu, nunaqarfini illoqarfinilu aalisarnikkut piniarnikkullu politikkipissaq najoqqutassinniarlugu. Saqqummersoq siulleq suliarineqarpoq Aqqalukasik Kanuthsen-imit, kingornatigullu aaqqissuuteqqinnera kukkunersiorneralu suliarineqarpoq Ole Larsen-imit, Inuutissarsiornermik inerisaavik Kommuneqarfik Sermersooq

Inerniliineq

Kisitsisit tunisat nunaqarfikkaartumik illoqarfikkaartumillu, tunisat nalinginik takussutissat, atorluarsinnaasunik paasissutissiippat qanoq aningaasarsiorinikkut ineriartortoqarneranik. Ilaanngillat uukkat nataarnallu ikittuarakasiummata.

Qeqertarsuatsiaani siuariarneq annertunerpaavoq, marloriaatit qanillillugit. Saarullit takkusimaarlualernerit aammalu suaat akitsornerit pequtaanerupput aamma nunaqarfini allanisuut, amminik tunisinikkut annaasaqarneq annerusumik atuutinnginnami, aalisarneq maani pingaartinneqarnerummat.

Nuuk-mi aamma siuariarneqarpoq, naak saarullit tunineqartut ikileriarluaqisut. Nipitsat suaat akitsornerit qalerallinnillu tunisaqarneruneq, tamakkisumik tunisat nalingisa katinnerinut qaffariartitsivoq. Namminersortunik isertoqarsimavoq, taakku salliutillugit pisiarisarpaat nipitsat suaat aammalumi saarullit qalerallillu. Amminik tunisineq malunnarluartumik kinguariatpoq

Paamiuni Arsuk-milu tunisat nalingisigut aamma siuariarneqarpoq imatorsuunngitsumik. Ammit tunisaanerat pingaaruteqartut taasariaqarpoq, kisiannili sukkasuumik kinguariatortulik. Nipitsat suaasa akitsornerat, saarullit takkussaanerunerit qalerallinnillu tunisineruneq, nalinginik qaffariartitsivoq. Assagissat kisitsisinut ilanngunneqanngillat, taakkulu paasissutissat malillugit, akitigut amerlassutsitigullu patajaapput.

Tunumi tunisatut pigaarnerpaatut inissisimasartut, puisit amii, assut ikileriarput. Qalerallinniarneq annikitsuinnangorpoq. Ingammik Ittoqqortoormiini amminik tunisaqarniarneq ajornartorsiutaavoq.

Amigaatimernit ataasiakkaat qulaani taaneqartut taassanngikkaanni, kisitsisit uppernarsagaapput tunitsivinniit kiisalu pisortat kisitsisinik nalunaarsuiffianni.

Ukiup kaajallakkiartornerata annersaani saarullinnik tunisineq ingerlaavarsimavoq, nipisanniernerup nalaa eqqaassanngikkaanni. Ajornartorsiutit annertunerpaasimapput, bundgarnersornerup nalaani, tamatumani aalisartut fabrikkitt killilersuinerat malittariaqarsimagamikkit. Tamanna kinguneqarpoq, Nuuk-mi aalisartut sapaatip akunneranut ataasiaannarlutik tunisinnaatitaasarlutik. Saniatigullu umiarsuaq tunitsivik piffissaagallartillugu tikisinneqarsinnaasimanani.

Aalisartut kissaatigaat, fabrikkitt annertunerusumik tunisassiulersinnaanissaminut periarfissaliornissaat, ingammik saarullinnik. Taamatullu innuttaasut takorusuppaat tunisassiat inerisagaanerusut, nunatsinnut nunattalu avataanut tunisassiat. Inuiaqatigiinnut unammilligassaq imaannaanngitsoq.

Pisortatigoortumik tunisaasimasut kisitsisai najoqqutaralugit, peqassusaa naammaginarpasikkaluarpoq, tamatumunngatunngatillugu aalisartut kissaatigeqaat peqassutsitigut suffisarfitsigullu misissuisoqarnissaa, pisassiisarnermut tunngavgininnerunissaq angoqqullugu.

Ataatsimut isigalugu, aalisarnikkut inuutissarsiu tip piffissaq tikippaa nutarterisariaqarneq. Pisassiissutitut naleqqiullugu aalisartut amerlavallaartutut isikkoqarput. Alisakkat akiisa appasinnerat allatut ajornarsisittarpaa aalisapilunneq pisariaqalartarluni. Sumiiffinni unammiffiusuni akit qaffattaraluarput kisianni kiilumut 4,00kr sinnilaaginnarlugit akeqartarlutik, naleqqiussigaanni niuerfinni saarullit nutaat.

Ataatsimut isigalugu aalisartut nutarterinissaminut periarfissaat ajornakusoorluinnarput, aalisakkat akiisa appasinnerujussuat pequtaalluni. Nutarterinerup taamaattup nunarsuarmioqatinut uppersartussaagaluarpaa, kalaallit aalisartut immiut napatissinnaasumik atuisut, taammasillutillu nunarsuarmioqatitut piumasaqaatit naammassisinnaallugit. Aalisartut ujjartorpaat, KNAPK-mit Kommuneqarfik Sermersooq-miillu, siunnersuisunik ikiortissarsinissaq

Piniartut piniakkanik tunitsivissaqarniarnerat ajornartorsiutaqaaq. Tamatumunnga aamma pequtaavoq immiut pilersornerup annertungaatsiarneranik. Taamaammattut puisit ammi annermik aningaasarsiutaasinnaavoq

Inuussutissalerinermi inatisit sukannererujussuat aalisartut piniartullu peqatigiiffiini aamma eqqartugaaqaaq, sammineqaaqqaallu. Pujuukkat, naatitat, nunap naasui allallu kalaalimineernarfitsigut tunineqaaqusaanngillat, tamakkua tunisinnaalerunik tapertaalluartaasagalutit.

Ataatsimut isigalugu, oqaatigisariaqarpoq piniarnikkut inuutissarsiorneq ajornartorsiussoq, ingammik amminik tunisisinnaaneq eqqaassagaanni. Kisianni aamma aalisarneq tunisassiornerlu immiut akilersinnaanngitsup killigani, ilaatigullu akilersinnaanngitsumik, ingerlavoq. Taamaammattut erseqqilluinnarpoq nutarterinermik ingerlasoqartariaqartoq, sutigut tamatigut naleqarnerulersitsisumik.

Inuutissarsiummik kingornussisussat ajornartorsiuteqarput, appasippallaamik isertitassaqarnermikkut. Tamanna aallarteriartussanut kajumissaataanngivippoq, aatsaammi akit nunatta avataani atornerqartut pissarsisutugalugit akilersugassaq ingerlanneqarsinnaavoq. Pissutsit tamakku aamma piniartunut attuuppoq, nunattsinnilu piniakkatigut atorluasinnaanerup periarfilunnerata eqqarsarnarsisippa, piniartoq ullumikkut inuusaatsiminut tunngavissaqarnersoq.

Oqimaasusit katillugit aammalu Kommuneqarfik Sermersooq-mi tunisat nalingi

Sermersooq ialt	2009	2010	udvikling
Fisk i kilo	3.322.623	3.566.187	+243.564 kg
Fisk i kroner	19.724.754	24.903.985	+5.179.231 kr
Sælskind	2.567.950	1.431.000	- 1.136.950 kr

Arsuk,tunisat nalingi

Art	Torsk	Rogn	Hellefisk	Ørred	Havkat	Rødfisk	Sælskind	I alt
2009	104.304	1.176.603	41.744	27.809	16.901	1.314	498.025	1.866.755
2010	298.120	1.776.104	90.099	5.760	13.419	7.856	229.750	2.421.218

Nuuk Kapisillitilanngullugu,tunisat nalingi

Art	Torsk	Stenbider- rogn	Helle-fisk	Ørred	Havk.	Rødfisk	*) Rogn/ Torsk private	Sæl- skind.	I alt
2009	5.929.024	2.268.212	531.111	747	90.069	287.541	1.400.000	933.075	10.050.394
2010	3.569.075	3.303.564	1.432.609	15.311	44.223	117.606	2.400.000	210.000	8.738.370

*) Rogn og torsk fra private foreløbige ubekræftede tal, justeringen forventes ikke at blive stor

Paamiut,tunisat nalingi

Art	Torsk	Rogn	Hellefisk	Ørred	Havkat	Rødfisk	Sælskind	I alt
2009	3.543.231	1.382.817	149.797	-	29.718	43.413	1.030.150	6.179.134
2010	4.528.579	2.489.003	90.488	115.065	-	19.979	580.250	7.823.394

Qeqertarsuatsiaat,tunisat nalingi

Art	Torsk	Rogn	Hellefisk	Ørred	Havkat	Rødfisk	Sælskind	I alt
2009	1.104.599	1.541.421	1.491	-	37.730	3.745	0	2.689.721
2010	2.199.348	2.277.154	8.151	17.929	31.399	6.450	4.250	4.545.003

Tasiilaqnunaqarfiit ilanngullugit,tunisat nalingi

Art	Hellefisk (90 %) torsk/havkat	Sælskind	I alt
2009	832.559	2.567.950	3.400.509
2010	394.010	1.431.250	1.825.250

Ittoqortoormiit,tunisat nalingi

Art	Sælskind
2009	151.525
2010	87.750

Ittoqortoormiit

Aalisarneq Isertitsissutaasartumik aalisartoqanngilaq. Pingasoriarluni misileraalluni aalisartoqarnikuuvoq, firsikkut naalerneranni (kommuunip misileraalluni aalisarneq ingerlappaa), halvfemsit qiteqqunneranni(Aalisarnermut Pisorta qarfiup/Pinngortitaleriffiullu ingerlataanik) kingullermillu 2006-mi ingerlatsisuulluni Polars Seafoodip angallataataa "Nuka Polar".

Misileraalluni aalisarnerni pingasuni tamani paasineqarpoq qaleraleqartoq, kisianni iluanaarniutigineqarsinnaanngitsumik, ikinneri pissutaallutik. Paasineqarpoq illoqarfimmut qanittumi qaleralinniarneq aningaasarsuutitut ingerlanneqarsinnaanngitsoq. Misileraanerilli amigaateqartutut oqaatineqartariaqarput, sumiiffiup annertussusaa qissimikkaanni Nuka Polarip misileraaneri tutsuviginarnerpaapput, inuussutissarsiornermut qaninnerusut misileraanerit ingerlanneqarnikumata aamma kangerlummi avataanilu pisat annertussusaat eqqarsaatigalugit. Paasissutissat tassunga tunngasut piniarneqartariaqarput. (Sumiiffiit aalisarfiit, itissutsinik uuttuinerit, immaqalu immap kissassusaanut paasissutissat pigineqarpata taavalu pisat amerlassusaat).

Kangerlunni qaleraleqarfinni nammineq misilittakkagut eqqaamallugit, ilumoorpoq: Qilalukkat qernertat qaqortallu sikoqanngiffiani sumiiffimmiittarmata qaleralinniarnissaq ajornarpoq, qalerallit Illuartarmata imaluunniit immaq naqqani marrarmut pulallutik. Sumiiffimmili sikoqartillugu qaleralippassuaqarsinnaasarpoq, tamanna qaleralinniarfissuarniitutt uppersarsinnaavaa. Taamaattumik kangerluup ilorpasissortaani qaleraleqarluarsinnaanera ilimanaateqarsinnaavoq, sikoqartillugu sukumiisumik misileraanikkut tamanna uppersarsineqarsinnaavoq.

Aalisakkat allat qissimikkaanni, eqaloqartoq ilisimaneqarpoq, amerlasuunik. Eqaloqarfiilli aamma illoqarfimmiit ungasissumiipput 85 -130 kilometerinik ungasissusilimmiillutik.

Tunumi taserpassuarni kuunilu suneqarneq ajortunik eqaluppassuaqarpoq, qaqutikkut inuit takkuttarmata, tamanna paasinarpoq siornatigut misileraatitsisarnerni.

Piniarneq Nannunniarnerupisertitsissutaasarnera pingaaruteqarpoq, ukiulli kingulliit ingerlanerini tamanna annikilliarporpoq, killilersuinerit atugassaritinneqartullu pissutaallutik.

Ukiutum 30-t pisassiissutigineqartarput. Ukioq manna pisassiissutit aprilimi nungunneqarput. Nannut amiisa tuniartarnerat ajornarsinikuuvoq Great Greenlandip periutsinik allanngortitsinerata kingorna, piniartup nammineq ammip Qaqortumut nassiunnissaa isumagisalernikuuaa, ameq apuukkaangat aatsaat nalilerneqartarpoq pisiarineqassanersoq.

Taamaattumik massakkut inuinnarnut tuniniaasoqarnerusarpoq, aammali ajornaatsuinnaangilaq ICES-ip peqqussutai pissutaallutik. Nannup neqaa illoqarfimmi neqissaqarniarnermut ilapittuutaalluarpoq.

Ukiut kingulliit ingerlanerini nannut amerlipiloornikuupput. Siornatigut Avannamut Kujammulluunniit ungasissumukaqqaartariaqartarput, ilaannikkut sapaatip akunneri qaammatilluunniit arlerlugit angalasarput nannunniarluta. Massakkut nannut illoqarfimmut qallinissaat utaqqiinnartalernikuuarput, nukillalaarnartaqaarli pisassiissutit 30-t nungukkaangata isiginnaaginnalartarnerput aamma nukillalaarnarpoq Canadamisut tammaviuttussarsiortunik piniussisinnaanginnatta.

Piniartut tamarmik oqarput Tunumi nannut amerlisimaqisut. Aamma taama isumaqarput kitaani piniartut aalisartullu.

Piniartut piumasaraat nannut amerlisimanerarlugit oqaatsitik uppersarnarneqassasut aamma isumaqarput nannut amerlanerusut pisassiissutigineqartalertariaqartut.

Qilalukkat qernertatpiniartunut piniagassaapput pingaarutillit. Tunumi tamarmik ukiumut pisassiissutigineqartarput 85-t, taakkunannga Ittoqqortoormiini 50-t Tasiilamilu 35-t. Piniartut isumaqarput, Ittoqqortoormiini Tasiilamut naleqqiullugu qilalugaqarnipilussuusoq.

Scoresbysundip kangerluani kujataanilu silataatungaani, inoqarfiusimasumit 100 kilometerinik ungasinnerusumi, illuaraqarfiusumili, qilalugarniarpoq.

Pisat amerlanerpaartaat nammineq qimmillu nerisassaattut tiguneqartarput, mattalli Arctic Greenfoodip tunitsivianut tunineqarsinnaavoq kitaani tuniniaqqitassanngorlugu. Qilalukkat qernertat tuugaavi tuniuminaatsinneqarput ICES-mi peqqussutit pissutaallutik.

Piniarfiit isorartoorsuummata qilalukkanik qernertarnarneq ilungersunarsinnaavoq, umitsiaararsorfigissallugu ima sakkortummat, silagissumiit anorlilertillugu.

Ittoqqortoormiini umimmaat Kalaallit Nunaanni kisiartaapput pinngortitami qangaaniilli uumasuullutik, allani kitaani umimmaqarfinni umimmaat nuutat, tunumeersunit kingoqqimmata. Piniartut oqaatigaat nunarujussuarmi umimmaat tamakkiisumik kisinneqarsimangisaannartut.

Piniartut ikiorsiullugit kisitsisoqartarnikuuvoq sineriaq atuarlugu Scoresbysundip kangerlussuanut angalaannarluni, tassa sineriaap ilaannaani taamani umimmaat 1500-t kisinneqarput.

Ukioq manna katillugit 170-t pisassiissutigineqarput, taakkunannga piniartunut pisassiissutigineqarput 90-t tassa sunngiffimmi pinialuttartunut pisassiissutigineqartuni quliinnarnik amerlanerusut. Ukiumut marloriarluni umimmanniarpoq, aasakkut umiatsiamik ukiakkullu kangerluup sikua nunalu atuarlugit umimmanniat assartorneqartarput.

Sunngiffimmi pinialuttartut amerlasuunik pisasaqarmata piniarnermik inuussutissarsiuteqartut tunitsivissaqarneq ajorput, Arctic Greenfoodip tunitsivia umimmaat neqaannik tigooraanissaminut tunisassiornissaminullu akuerineqarnikuunngimmat.

Amia meqquilu atorneqanngikkunik tunineqartarput, qamutinili ilai ingoqqatut atorneqartarput.

Tammajuitsussarsiniartunut umimmanniartitsineq piniartut isertitaannut ilapittuutaasinnaasutut periarfissaavoq taamaattumillu atorneqarnerusariaqaraluarpoq.

Piniartut paasissutissiinerat naapertorlugu, isumaqarpunga inerniliussinnaallugu: Sumiiffimmi umimmaat amerlanerusut pisarineqarsinnaasut iluaqutigineqarnerullutillu, kisitsinermi kisinneqartunut naleqqiullugu umimmaat amerlanerussaqsut tagginneqarmat.

Assersuutitut oqaatigineqarsinnaavoq, Ivittuuni 200-t pisarineqarsinnaammata sukumiisumik kisitat umimmaat 900-t tunngavigalugit, nakkutigisaasumik piniartoqarluni.

Tamanna piniartut isertitaqarnerulernerannik kinguneqarsinnaagaluarpoq, umimmaap neqaata tunisassiarinissaanut tunisassiorfimmik peqartuuppat meqquilu aamma tunisassiarineqarsinnaasuupata.

Ole Kreutzmann, Maniitsormiu, umimmaat meqquunik qiviuinillu sanaanik tunisassiorartuq attavigigatsigu aperalugulu amerserusunnersoq akivoq, pisisinnaalluni ataaseq 250 koruunilertarlugu.

Amianiittut meqquut naleqarnerujussuupput tunisassiarineqarsinnaasuupata illoqarfimmilu suliareqqillugit (meqquisa aamma qilattagassialiat qanoq akeqarneri misissussapput). Taamatut tunisassiorneq sumiiffimmi aallutissallugu tulluukkaluarpoq.

Umimmaap neqaanik ullumikkut tunisassiorartuqassappat uumasut nakorsaata EU-mi piumasaqaatit naapertorlugit neqit akuereqqaartussaavai uumasunik toqoraanermut atatillugu, taamalu pisoqartalissappat AGF-ip tunisassiorfia allineqartariaqarpoq. Ajornarnaviannikkaluarpoq piumassuseqatoqarpat tunisassiornerlu ataqatigiissarneqarluni. Umimmaap neqaa panertitsivinni akuerisaasuni panertinneqartarsinnaavoq, nutaamik sanasoqartuuppat. Taamatut tunisassiornermi pisortat piumasaqaataat ikinnerusarput, kalaallillu umimmaap neqaa panertoq mamarilluarmassuk, tunitsivissaqarluaraluarpoq.

Tikaagulliitukiut kingulliit marluk ingerlanerini aatsaat taama avannarpartigippat. Marluk pisassiissutigineqarnikuupput. Taakku pisarineqareerput aamma immikkut ataatsimik pisassiisoqaqqippoq, ataaseq Tasiilamiit nuunneqarmat pisassiissutinit 13-nit.

Annikitsumik AGF-ip tunitvianut tunisisoqarpoq, mattaat, tikaagulliup neqaa nikkullu taamaasillutik tunisassiarineqarput sumiiffimmi Pilersuisumi nioqputigineqarlutik, tunisassiorfimmippulli sulii aasaru allagartalersuutip tikinnissaa utaqqillugu.

Sumiiffimmi puiserpassuaqarpoq. Natsiinnangajaat pisarineqartarput, puisip amia piniartut kisiinnagaat isertitsissutigisarpaat kiisalu taqammuartoqartarpoq qimmit inuillu nerisassaannik. Ataata aataarsuillu sumiiffimmi qaqutigoorput.

Illoqarfimmili ameerniartarneq ajornartorsiutaavoq, ukiorpanngulersuni Great Greenlandip tigooraasua suliamut annerusumik pikkorissuseqartarsimangimmat (misissorneqartariaqarpoq qanorpiaq pisoqarsimanersoq) Ittoqortoormiit qanga amminik panertitanik amerlanerpaanik pilersuisarnikuugaluarput. Tuniseriaatsit nutaat atulermata (tarajortikkat) ukiup ingerlanerani amminik tunisineq uneqattaartarpoq, ammit kukkusumik suliarineqartarnerat aamma amminik suliaqarnerluttarneq pissutaalluni amerlasuut ingiinnarneqartarmata.

Maskiinanik tunisassiorfimmip panersiineq misilinneqarnikuuvoq, iluatsinngitsumilli, aamma ammit qeritillugit tunisassiorfimmip pineqartumi misilinneqartarnikuugaluarpoq kiisalu namminersortumut ammit tunisat nappartanut tarajorterlugit issoraanneqartaraluarput, ingiinnarneqartartunilli.

Massakkut amminik qerititsisarneq misileqqinniarneqalerpoq. Qatanngutigii Hammekenikkut arlaata illoqarfimmi errorsisarfitoq tigunialerpaa, tunitsiviliariniarlugu amminut qerititsivinnut qerititassanut kingorna Pilersuisup qerititsiviinut nuuttagassanik julimi umiarsuaqarnissaata tungaanut (ukiumut marloriarluni umiarsuaqartarpoq) kiisalu septemberimi umiarsuakkut kingullikkoortussanik.

Puisip neqaa tunineqarneq ajorpoq. Tusatsiniarneqarnikuuvorli AGF-ip tunisassiorfia sumiiffimmi Pilersuisup niuertarfiani nioqputissanik natsiit neqaannik nioqputissiussamaartoq, tamannali pisortasup uppersarnikuunngilaa.

Timmissat: Timmiarniarneq apeqqutigineqarmat erniinnaq akisoqarpoq: Ittoqortoormiini timmiarniarneq tamarluinnarmi inerteqqutaavoq tamannalu kukkuallaangilaq. Timmissat qangarsuaniilli piniarneqartartut tamarmik sumiiffinniinerisa nalaani eqqissisimatinneqartarput.

Appaliarsuppasuit timmissat erniorfiini innani erniortarput, aamma appat. Piniartut oqaluttuarput appaniartanngikkaluarlutik malugisimallugu appat ikiliartoqisut, isumaqarput kitaani amerlavallaat pisarineqartarnerat ikiliartornerannut pissutaasoq, piniartut isumaqarput appat tunumiit kujataa uiarlugu kitaanut ingerlasartut ukiakkut. Nerlerit amerlasoorsuullutik aasisarput aamma mitit.

Serfat immap timmiaani kisimik eqqissisimatitsineq qaangiikkaangat kiserngoruttarput angerlarsimaffinnilu nerineqakkajullutik.

Piniagassat allat. Sumiiffimmi terianniarpasuaqarpoq, iluaqutigineqartartulli ikittuaraapput. Kommuunip ameq suliarineqanngitsoq 200 koruunilertarpaa. Amia kukittalerlugu atortuilu tamaasa allat atatillugit tunineqartartussaavoq. Sumiiffinni allani pamiua kisimi tunniunneqartarpoq.

Ukallit: Tupinnaannartumik amerlapput. Unnuakkut taarsigaangat illoqarfimmut pisarput biilillu qullii ikumatillugit takuneqarsinnaasarlutik, ukallit nerisassat kisimik pisarineqartareput.

Aamma aqisseqarpoq, amerlanngitsunilli.

Tunisassiorfik: Firsikkut ingerlasut pisortanit sananeqarpoq taakkulu tunisassiorfiutaannit kígorna taagorneqalersunit "Kalaallit Tunisassiorfiat" (KTU), "Godthåb Fiskeindustri" (GFI) / "Royal Greenland", "Nuka A/S" massakkut Arctic Green Foodimit tiguneqartoq, Ukiuni kingullerni aalisarnermut pisortaqaqfiup, piumasunut namminersortunut tunisassiorfik iluatsinngitsumik tuniniartaraluarpa.

Tunisassiorfiup atorneqarnera ukiut ingerlaneranni annikitsuinnaasarpog iluamillu imminut akilersinnaasumik tunisassiunngisaannarnikuuvoq imaluunniit piniartunut illoqarfimmilu sulisartunut naammaginarumik suliffiusimannngisaannarluni.

Pitsaasuuvorli sulisumik ullup ilaannaa sulisartumik. paarineqartuarmat.

Qerititsiviit taarsertariaqarput, kuuffiit nutartertariaqarput aamma arlalitsigut mikisualuttutigullu ullutsinnut naleqqussartariaqarpoq.

EU-mit akuerisaasumik neqinik avammut kitaanullu tunisassiulissappat, taava tuniassiorfik siunertamut naleqqussartariaqarpoq. Aamma taamaappog aalisakkanik tunisassiortoqalissagaluarpat.

Massakkutut iluseqartilluni nunamut namminermut tunisassiorfik tunisassiorsinnaavoq, tikaagulliup, qilalukkap immaqalu umimmaat nikkuinik, tunisassiorfimmu atasoq containerinut marlunnut inissitaq maskiina panersiivik aamma naleqqussartariaqartoq, atorlugu. Panersiivik puisip amiinik panersiivittut sananeqaqqaarpoq.

Periarfissat Umimmak tunisassiassatsialassuuvoq iluaqutiginerusariaqarlunilu:

Pisassiissutit agguarneri pinialuttartunut inuutissarsiutigalugulu piniartunut naleqqussarneqarsinnaavoq piniartut amerlanernik pisassittalerlugit, tunisassiorneq imaluunniit atorluaaneq allatigut annertusarneqassappat.

Umimmat pitsaanagerusumik kisinneqartalertuuppata amerlanernik pisassiisoqatalersinnaagaluarpoq.

EU-p akuerisaanik tunisassiorneq avammut tunisassior-nissamut periarfissiisinnaavoq,.

Umimmaat qiviuvinik tunisassiorneq naleqarluartunik tunisassiulernermik nassataqarsinnaavoq, Islandip nioqutissioqatigineratigut. Annertusarneqarsinnaavoq Hammekenip amminik tunisassiorfili-orneranut atatillugu immaqalu arnat peqatigiiffiat akuutinnerullugu.

Nikkuliorneq umimmaap neqaanik periarfissatsialaavoq, aningaasartuuterpassuaqanngikkaluarluni.

Qimussimik imaluunniit aasakut umiatsiamik tammaviuttussarsiniarluni piniartitsineq annertusarneqarsinnaavoq soorlu Islandimiut timmisartuutileqatigiiffii suleqatigalugit. Sillimanissamut piumasaqaatinut nalimmassarnissaq pisariaqassaaq tammaviuttussarsiniartut sillimanissaat pillugu kiisalu piniartut amerlanerit tammaviuttussatut pisanik suliarinnittarnissaannut ilinniartitsineq.

Assiliartortunik angallassisarneq periarfissaavoq aaqqissuussanik angalatitsisalernikkut, tassunga atatillugu takornarianut illuaqqat sanasariaqarput.

Nannut Ukiumut 30-t pisassiissutigineqartarnerat eqqartorneqarsinnaavoq, nannut amerlassusaat ilisimatuussutsikkut uppersarneqarnikuunngimmata.

Amia tuniuminaassinikuvoq, periarfissaasinnaanarluni tunitsivissarsionnissaq nunarsuarmioqatit quarsaartingikkaluarlugit ? taamaappat nannut amerlassusaat aamma piniarnermut atatillugu nungutsaaliuineq uppersarneqartariaqarput.

Tammajuttussarsioritsineq Canadamisut akuersissutigineqartariaqarpoq.

Assiliartortuni angallassisarneq angutinu/arnanut pisuunut.

Qilalukkat Qilalukkat qernertat tuugaavi iluanaarniutiginnissaat imaannangilaq, tuugaq tamarmiutillugu imaluunniit eqqumiitsulialalugu; nunanut allanut tunisassiorsinnaaneq periarfissaanerluni, nungukkiartuutaanngitsumik piniartoqartarnera uppersarineqartuuppat ?

Puisit Natsiup neqaakalaalit nunaata kitaani amingaataavoq, nioqqutissiortoqalersinnaasariaqarpoq tunisassiortoqalerlunilu.

Amminik tunisineqaallartilluartariaqarpoq. umimmaap amiinik meqquinillu tunisassiorneq taputartuunneqarsinnaavoq.

Nerlerit Kalaallit Nunaanni nerlernik tunisassiorneqperiarfissaasariaqaraluarpoq. Nerlerit amerlasuupilussuummata nungukkiartuutaanngitsumik iluanaarniutigineqarsinnaapput.

Eqqissisimatitsinermi piffissaq taamaassappat allannortittariaqarpoq; siusinnerusukkut avalatsinnagit piniarneqarsinnaalertariaqarput aasap ingerlanerani aamma piaqqat inersimasunngulersut periarfissaapput.

Ukallit Ukallit neqaannik immikkut nunap sinneranut tunisassiorneq /neriniartarfinnutingerlanneqarsinnaavoq aamma amia qaallorik mersortarfinnut tuniniarneqarsinnaagaluarpoq ?

Tupinnaannartumik ukallit sumiiffimmi amerlapput.

Island Islandimik niueqarteqarneqineriartorpoq, taakunga timmisartoqartarmat pitsaalluinnartunik periarfissaqarpoq, tunisassiassanik nutaanik aamma eqqarsarnikkut.

Takornariaqarneq aamma sumiiffimmut iluaqutaasumik ineriartortinneqarsinnaavoq, tamannali ilisimasaqarnerusunut nerliutigerusuppara.

TASIILAQ

Tasiilap eqqaani pisuussutit uumassusillit suussusii Kitaani pisuussutit assigiinnarpaat kisiannili piniartut aalisartullu piniarnermik sammisaqarnerupput (puisit, qilalukkat qernertat, tikaagulliit, niisat aalisarnerlu). Kuummiut Sermiligaarlu qaleraleqarfiup qanigisaaniippat qalerallinnillu tunitsivituag Kuummiuniippoq.

Sermiligaap kangerluani Kuummiullu eqqaani qaleraleqarfeqarpoq, tamakku ningittakkanik aalisataannarmillu aalisarneqartarput, qassutit kivisittakkat inerteqquataapput. Pisat Kuummiuni tunineqartarput. Sermiligaap kangerlua Kuummiuniit nal. ak. pingasut atorlugit angallammik ornittarissamiippoq.

Kuummiut kangerluani allanik aamma aalisagaqarpoq; saarulleqarpoq, qeeraqarpoq suluppaagaqarlunilu Tasiilap, Kulusup Tiniteqilaallu akornanni kangerlunni aalisarneqarsinnaasunik, tamakku aalisariummik nal. ak. pingasut-sisamat atorlugit ornittarissamiipput. Sermiligaap Tasiilamiit nal. ak. tallimat-arfinillit missaanni ornittarissamiippoq.

Tasiilami nunaqarfiillu sinnerini puisit amiinik taamaallaat tunisisoqarsinnaavoq. Tunisassiassat tamakku saniatigut suliffeqarfinnut inunnullu ataasiakkaanut tunisisoqarsinnaavoq.

2008-mi qalerallit, saarulliit ammillu tunineqartut katillutik kr. 4.683.000-inik naleqarput. Tasiilap illoqarfiani aalisartut piniartullu tunisaat 1.091.000 koruuninik naleqarput.

Kr. 6.000-it eqqaassanngikkaanni isertitat tamarmik puisit amiineersuupput.

Kuummiuni aalisakkanik tunisassiorfik Misileraalluni aalisartitsisoqareemat Kuummiuni aalisakkanik tunisassiorfiliortoqarnissaa aalajangiunneqarpoq. Kuummiuni aalisakkanik sunilluunniit tunisassiorqarsinnaavoq, taanna tunisassiorfiuvoq nutaaliaq aamma taamanikkut KTU-jusumit (ullumikkut RG), kingusinnerusukkut Nuka A/S-imit tiguneqartoq ukiullu pingasut matuma siornata missaani Arctic Prime Productionimit tiguneqartoq, ingerlanneqarpoq tapiiffigineqarlunilu.

Tunisassiorfimmi aalisakkat ilivitsunngorlugit blokinngorlugit poortukkanullu mikinerusunngorlugit tunisassiarineqarsinnaapput. Aaqqissuunneqarnera EU-mut aamma nunami namminermit tunisassiornissamat akuerisaavoq. Qerititsiviit toqqorsiviit marluit tamarmik immikkut aalisakkanik 200 tonsinik imaqarsinnaapput, aalisakkallu Japan Cut-itut (niaquerlugit) tunisassiarineqartarput. Tamatuma saniatigut saarulliit qeeqqallu ilivitsunngorlugit niaquerlugit tunisassiarineqartarput.

Tunisassiorfik ingammik Sermiligaap kangerluaniit pilersorneqarpoq ilaannikkullu Kuummiut kangerluaniit Tiniteqilaap, Kulusup Tasiillu tungaaniittumit.

Aalisariutit pingasut – sisamat Kuummiuneersut Sermiligaameersullu ullumikkut Kuummiuni tunisassiorfimmut pingaarnertut pilersuisuupput. Akileeqqaarluni tunisisinnaanerup eqqunneqarnerata kingorna, aalisarnermut akuersissut 1.500 koruunit, tunisisartut 20-niit sisamanut ikilipput.

Tamanna umiatsiaararsorlutik aalisartunut inuussutissarsiumminnik piniarnermik ilapittuuteqartunut ajoraluartumik ilisarnaataavoq, saniatigooralugu aalisartartunut aalisakkanillu ikittuinnarnik ukiumut tunisisartunut. Akuersissutip pissarsiarinissaa akilersinnaanngilaq taamaalillutillu tunisassiorfimmut aalisakkanik tunisisinnaanatik.

Ajornartorsiut tamanna ajoqutaavoq. Tunisisartut amerlisarniarlugit tunisassiorfimmi aalisartut tunisaasa akiinik ilanngaassisarluni aaqqiinermik misiliisoqarniarpoq.

Tasiilap illoqarfiani

Tasiilami inuussutissarsiutigalugu aalisartut qulit missaaniipput tamakkulu annertunerusumik annikinnerusumilluunniit inuussutissarsiumminnik ingerlatsisuupput. Amerlanerit sunngiffimmini aalisartuullutillu piniartuupput. Taamaalilluni piniarnermut akuersissummik pisariaqartitsineq annertuallaanngilaq, tassami inuussutissarsiutigalugu aalisartut piniartullu aamma sunngiffimmini pinaluttartut amernik tunisarnermik saniatigut suliffeqarfinnut inuinnarnulluunniit tunisarnarit inuussutissarsiutigalugu piniartunut periarfissatuaammata.

Angallatit Sumiiffimmi aalisariuteeqqat, aamma umiatsiaaqqat naleqquttut soorlu Nuummit, Q17 aamma Pocat katillutik arlaqaalupput, kisianni nalinginnaasumik aalisariutaanerupput qanganitsersimasut tamakkulu ilarpasui inuussutissarsiutiginnissaannut naleqqutinngillat.

Maannakkut EUA, KNAPK, aamma Arctic Prime Produktion aalisariutit arlallit motoorerliornertik inuttaasaluunniit namminneq ingerlatsiniarnerat pissutigalugit uninngaannartut nalunaarsorneqarnissaat pillugu suleqatigiinnissamik oqaloqatigiissuteqarput, taamaalillutik ataatsimoorlutik aalisarneq annertunerulersinniarlugu aallartinnissaa ineriartortinneqarnissaalu ikioqatigiissutiginiassagamikku, siullermik pingaarnertullu tunisassiorfiit imminut akilersinnaasumik tunisassiulernissaminnut tunisassiassanik amigaaqartut.

Taamaattumik siunissami qaninnermi sumiiffinni allani tunisassiorfiliornissaq siunnersuutigineqanngilaq, tassami iluamik aaqjissuussinikkut Tasiilami nunaqarfinnilu tamani najugaqartut aalisartut piniartullu aalisarluarsinnaammata, Isortoq kujasippallaamiittoq eqqaassanngikkaanni.

Saarulliit Tasiilap eqqaani saarulleqarpoq aamma aasakkut avataani saarulleqartartoq takuneqartarpoq. Nalinginnaasumik isumaqartoqarpoq ukiuni kingullerni saarulliit amerliartortut – saarulliit annertunerusumik iluaqtigineqarsinnaanerata aalisartut eqqartortarpaat.

Ilaqutariit ukioq kaajallallugu saarullinnik imminnut pilersortarput. Taamaalilluni angerlarsimaffiit silataanni saarulliit niaqoqanngitsut panertitat takornartaanngillat. Saarullinnik paqqaartuliassat ilisimaneqarluarput (saarulliit panertingajallugit nivinngatinneqartarput).

Saarullinnik tunisat:

2006 1 tons kr. 6.000,-
2007* 42 tons kr. 26.1000,-
2008* 6 tons kr. 38.000,-
**Nunaqarfinnit*

Qalerallit

Ukiuni kingullerni aalisakkanik pisuussutit pingaarnertit tassaapput qalerallit, tamakkulu Sermiligaap kangerluaniunerusoq aalisarneqartarput, kangerluk taanna Kuummiuniit nal. ak. pingasut missaanni aalisariummik ornittarissamiippoq. 90-kkut naalerneranni siusinnerusukkut eqqaaneqartumi misileraalluni aalisartitsinnermi qalerallit aalisakkallu allat 170 – 250 tonsit akornanniittut tunineqarput, ukiunili qulini kingullerni tamakkorniarneq annikillissimavoq.

Kuummiut kangerluani ikittunnguit aamma aalisarneqartarput. Tassani allanik aalisagaqarneruvoq; saarulliit, qeeqqat suluppaakkallu Tasiilap, Kulusup Tiniteqilaallu akornanni kangerlunni aalisarneqartarput. Sermiligaaq Tasiilamiit angallammik nal. ak. tallimat-arfinillit missaanni ornittarissamiippoq.

Nunaqarfinni tunisat:
2006 kr. 507.000,- 75 tons
2007 kr. 15.000,- 2 tons
2008 kr. 1.048.000,- 137 tons

Nataarnat

Aalisartut piniartullu qanga avataani nataarnaqarfissuaqarsimasooq akuttunngitsumik eqqartortarpaat, nataarnaqarfik aamma Kulusuk banken-imik taaneqartarpoq. Tasiilap avataani Tunullu kujasinnerusortaani nunanit tamalaanit nunatsinniillu umiarsuit avataasiorlutik aalisartuupput, sinerissalli qanittuani sumiiffiit 60-kkuunniilli misileraaffigineqarsimanngillat, taamanikkut Kulusup sineriaata qanittuani saarullinniartoqarpoq nataarnanik saniatigut pisaqarluartartunik. Taamaattumik Tasiilap avataata nataarnaqarneranik misissuiffigineqarnissaa aalisartut siunnersuutissaqqsippaat.

Eqalussuit

Naak eqalussuit ningittagarsorluni qaleralinniarnermi ajornartorsiutaasorujussuartut isigineqaraluartut aalisarnerup kinguarianeranut pissutaanngillat. Annertuumik aalisarneqartillutik qaleraeqarfinit sukkaasuumik peeruttartut misilittagaqarfineqarput.

Sumiiffimmi tamarmi eqalussuaqarluartoq ilisimaneqarpoq, avataani aamma kangerlunni, tamakkulu iluanaarniutigalugu aalisaraanni 1000 tonsikkuutaanik pisaqarluartoqarsinnaagaluarpoq.

EUA, The Greenland Compagny-mik aamma KNAPK-mik suleqateqarluni eqalussuarnik tunisassiornermi siunissami periarfissat pillugit oqaloqateqarpoq, tassani annikitsumik misileraalluni aalisartitsisoqarpoq tunisassiorloqarlunilu, neriuppugullu tamakku piffissami qaninnerusumi ingerlatiinnarneqarumaartut.

Kapisillit

Atlantikap kapisilii ukiuni kingullerni Tasiilap eqqaani nalinginnaaleraluttuinnarput – taamaattumik kapisileqarluartut nalilerneqarpoq.

Kisianni KNAPK-p suliniaqatigiiffimmik kapisilinniannnginnissamik, tunisassiunnginnissamik nunanulluunniit allanut tuniniaannnginnissamik isumaqatigiissuteqarsimanera pissutigalugu kapisilinnik nunanut allanut tuniniaasoqarsinnaanngilaq. Tunisassiornissaq siunertarineqarpat tamanna KNAPK-mik suleqateqarluni pisariaqarpoq. Kapisillilli nammineq atugassat inuminearniarfinnilu tuniniagassat nunatsinni pisassissutigineqartut iluini pisarineqarsinnaapput.

Qeeqqat

Kangerlunni sinerissallu qanittuani qeearpassuaqarpoq. Kulusup eqqaani qeeqqat amerligaluttuinnartut aalisartut malugaat, tassanilu qeearniartoqarnersaavoq, sumiiffinnili allani aamma qeearniartoqarsinnaalluarpoq.

Aalisariaatsit

Aalisartut piniartullu piniarnerinnangajammik ingerlatsisuupput. Taamaattumik aalisariutinik inuussutissarsiutigalugu aalisarnerit, aalisariaatsit atortullu killilimmik ilisimaneqarput. Siunissaq eqqarsaatigalugu ningittagarsornermik, bundgarnersornermik allatullu aalisariaatsinik pikkorissarnerit pilersinneqarnissaat kissaatigineqartut oqaatigineqarpoq.

Isumannaallisaanermut, sumiissisusersiornermut radiolerinermullu pikkorissarnissaat aamma pisariaqartinneqarput.

Teknikkikkut atortunik pisariaqartitsineq

Ningittagarsorluni qaleralinniarnermi sumiiffinni allani qaleralinniarfinnisut umiatsiaaqqani uuliap naqitsineranik amoorutit suli atorneqalinnngillat. Taamaattumik aalisariutini atortunik nutaalianik ineriartortitsinissaq pisiortornissarluni pisariaqartinneqartorujussuupput.

Piniarneq Piniakkat pingaarnarpaat tassaapput puisit tamakkulu ingammik nunaqarfimmiunut amerlanerpaanik ameertartunut pingaaruteqartorujussuupput. Timmissat, tikaagulligit, niisa, qilalukkat nannullu piniartut piniagannaaraat. Tamaani umimmaqanngilaq.

Puisit amii: Illoqarfimmi puisit amiinik tunisat

2006 kr. 374.000,- 1.142

2007 kr. 364.000,- 1.241

2008 kr. 347.000,- 1.139

Nunaqarfiit
2006 kr. 3.250.000,- 8.335
2007 kr. 2.448.000,- 8.354
2008 kr. 4.377.000,- 14.592

Tunisinessamat periarfissat Neqinik timmissanillu meeqqerivinnut inuinnarnullu tunisinerit amerlanersaapput.

Tasiilami

kalaalimeerniarfik matoqqavoq, illoqarfiup qeqqani niuertarfiup eqqaani piniakkanik tuniniaaneq inertequtaavoq aamma allakkeriviup eqqaani killilimmik tuniniaasoqartarpoq.

Piniartut tunisassiasaatitik taamaallaat ameerniarfimmumut, aqqusinermit tuniniaanikkut aamma pisortat suliffeqarfiutaannut tunisinnaavaat.

Taamaattumik inuinnarnut tunisisoqarsinnaalissappat illoqarfiup qeqqani inumineerniarfimmik amigaateqartoqarpoq.

Arsuk

Arsuk Kommuneqarfik Sermersuup nunaqarfiisa kujallersaraat, Paamiuniit 130 kilometerinik kujasitsigisumiilluni.

Kiannerulaalernikuvoq, avataatali imaa suli nilleqaaq, qularnanngilaq kalaallit nunaata kangiani issittup sarfaa nillertoq pissutaalluni, immap naqqani nunavittap sineriaallu akornanni. Saarullit sinerissamut qangatut ingerlaartarnerat unitsinnikuuaa, naak avataa saarulleqarnerarneqartaraluartoq imaalu kissarnerulerarneqarluni.

(Paasissutissat ilisimatuuninngaanniingillat, nunalli isuani kilisattartut nalunaarsortarfaat imaq kiatsikkiartortoq immap naqqani nunavittap sineriaallu akornanni. Paasissutissat aalisartut avitseqatigiissutigisartagaat tunngaviuvoq qulaani taasaqallatsiarnermut, taamaammattut tutsuiginartuupput).

Kangerluit namminneq kiassuseqartut suffiffiupput, saarullinnillu pilersuillutik, aalisartut pingajorarterutaasa annikkaluamik inuutissarsiutigisinnaasaannik.

Aalisarneq Inuutissarsiutigalugu aalisartut piniartullu 15-t missaaniupput; sisamat tallimat aalisarnerinnarmik ingerlatsipput ukiorlu naallugu inuussutigalugu.

Oktoberimiit aprilimut aalisartut qassutit kivisittakkat ningittakkallu atorlugit qalerallinniarput Arsuup kangerluata iluatungaani Kangilinnguit tungaanni.

Qaleraleqarfik annertunngilaq sumiiffimmiiginnartuullutillu taamaattumik aalisarnerup annertusinnissaa artortussaassavaa aalisarneq ullumimut naleqqiullugu annertusineqassappat, ullormut pisarineqartartut aalisartumut ataatsimut 200-400 kiilut, 1,5 kiiluniit 3 kilunut angissusillit tamanna takutippaat.

Upernaakkut aprilip qiteqqunneraniit junip qiteqqunneranut aalisartut isertitsissutiginerusartagaat takkuttarpoq: Nipisanniarneq – aalisartut piniartullu tamarmik aalisaqataasarput, januarimiit aprilimut atugakinnikooqalutik.

Saarullinniarneq – bundgarnersornq junimiit septemberimut ingerlanneqartarpoq.

Sumiiffimmi saarullit suffisartut amerlanngillat. Bundgarnersorneq ullormut 200-500 kiilunik pissarsiviusarpoq. Tamanna fabrikkiimit aqunneqarpoq pineruttofiani tunisat killilersorneqartarmata ullormut inummit ataatsimut 500 kiilut tunineqarsinnaallutik, qerititsivikippallaarneq pissutaalluni. Ukiorli kingulleq saarullit annerit tunineqartarput, qularnanngitsumik avataaneersut tamannalu isumalluarnarpoq.

Assagiarsunniat avataaneersut (arsummiuukkajuttut) Arsuup eqqaani assagiarsunniartalernikuupput sumiiffimmilu pisuussutsit isumalluarnartutut oqaatigisarpaat. Tunitsiviilli Narsami Paamiunilu imaaliallaannaq anguneqarsinnaanngillat.

Aalisartut kissaatigigaluarpaat fabrikkeeqqami pioreersumi assagiarsuleriveeqqamik pilersitsisoqarnissaa. Umiatsiaqqat annerit angallatillu ataasiakkaat assagiarsunniarsinnaapput nunaqarfimmilu suliffissaqartitsisinnaallutik akissarsiorititsillutillu.

Piniarneq/aallaaniarneq Piniartut 8-10 –t puisinniarnerrinnangajammik, umimmanniarnerrinnangajammik aavarnerrinnangajammillu aallutaqartut nipisaat suanniarneq saniatigoorisarpaat, taakkuli isertitaasa affaat tassuunatigut isertinneqartarput.

Puisinniarneq Arsuup eqqaani aataavaqqat (allattuvaqqat) piniartunut pingaaruteqarput, akissarsissutigineqarluartarluni. Puisinniarnarli ajornarsiartorpoq ilaatigut puisit amiinik tunisinerup ukiup ingerlanerani qaammatini arlalinni killilersorneqalersarnera pissutaalluni, taamaasillutik ammit tunineqartartut ikilerujussuarput.

Periuseq nutaaq piniartut naammagittaalliutigisupilussuaat, pisassiissutigineqartut oqimaaqatigiinnngilluinnartumik iluaqutigineqartarmata, piffissat puisit takkuttarfii sinerissami sumi najugaqarneq apeqqutaalluni assigiinnngimmat, piniartut inuuniarnerat ilaatigut sakkortuumik eqqorneqartarpoq. Tamanna piniartunut allatigut piniarnissaminnut aalisarnissaminnulluunniit periarfissaqanngitsunut tulluunngilaq. Piniartut ujartorpaat aaqqissuussinerit paasinniffiunerusut aammalu sumiiffimmi piniakkat tikittarnerannut tulluunnerusut.

Umimmaat 1987-miumimmaat 15-t taamani Ivittuut kommuuniusumut nuunneqarput taakku massakkut 800-nik amerlassuseqalernikuupput, kingullermik 2009/10-mi kisitsisoqarmat.

Pisassiinermi piniartut tamarmik immikkut 10-12-nik pisassinneqartarput, taakkulu Arsuuk-mut pisassiissutigineqartut 75 %-raat. Arsummiut umimmanniartarput ukiup ingerlanerani pingasoriartutik: martsimi, aug/septemberimi kiisalu nov/decemberimi.

Inuutissarsiutigalugu piniartut marluk piniarluttartorlu ataaseq Arsummiit tammaviuttussarsiniartitsisarput.

Ukiut tallimat matuma siorna, piniariartitsisoqartarpoq aaqqissuussamik uumasup nakorsaaniit nakkutigisaasumit. Taamani uumasut 50-t Nuka A/S-imut tunineqarput tassanilu tunisassiarineqarlutik, iluatsilluurtumik, tullileqqinneqanngilarli, Nuka Kangerlussuarumi naammagisaminik tunisassioreermat.

Kingorna containeit pingasut atorlugit Ivittuuni toqoraaviliortoqaraluarpoq, inerneqanngitsumillu akuerisaasumik tunisassioritussanngorlugu.

Fabrikki periarfissaajunnaarnikuuvoq, RG fabrikkimi neqinik tunisassiornermik ingerlatserusunnngilluinnarmat.

Piniartut sulissutigaat akuerisaasumik tunitsivimmik tunisassiorfimmillu Arsuuk-mi sanasoqarnissaa, siunissami umimmaat peqassutsitigut aamma akilersinnaassutsitigut atorluarneqaaqqullugit. Suliaq aallartinnikuuvoq, naatsorsuutigineqassaaq piniartut allallu soqutiginnittut aallarnisarnerminni tapersorneqarnissaminnik siunnersorneqarnissaminnillu pisariaqartitsilerumaartut.

Tamatumunnga tunngatillugu EUA-mit aaqqissuussamik martsip 18-niit 24-anut Arsuuk-mut Ivittuunullu angalasoqassaaq umimmannut neqileriffimmik allatigullu tunisassiorsinnaanermik periarfissanik qulaajaasussanik. Ummasut nakorsaat, aalisarnermut piniarnermullu naalakkersuisoqarfimmiit siunnersorti, EUA-mit piniarnermut aalisarnermullu siunnersortit, suliffimmik aallartisaanermi siunnersorti aammalu tuniniaanermik immikkut ilisimasalimmik ilaasoqassaaq. Arsuuk-mi aamma aallartisaaniat tamatumunnga piareersaatit saqqummiutissavaat.

Tuttut Tuttut nammineq pissatut iluaqutigineqarput. Piniartut ataasiakkaat inuutissarsiutigalugu ukiakkut aavartarput kalaalimeerniarfinni tuniniagassaminnik, illoqarfimmullu ungasissumiinnerup tamanna killilersorpaa.

Piniartut pisatik Sermiligaarsuup iigartarfiata eqqaaniunerusoq pisisarpaat,. Aammali tuttuutilit tuttuutaat nujuangitsut sumiiffimmut appakaassortut ilanngarneqartarput taakkulu naliginnaaleraluttuinnarput, ikittuinnaalli pisineneqartarput nujuartat mamarnerusarmata.

Tuttut assigiinngitsut taakku sumiiffinnit marlunneersut piniagassaqqissuupput tunisassiassatut, piniarfiup ungasissusaa eqqarsaatigalugu, aavarneq aqqissuussaasumik ingerlanneqartuuppat, piviusorsiorpoq tuttu 3-400-t pisineneqartarsinnaanissaat taakkulu umimmaat neqaannik ilallugit tunisassiarineqartarpata neqi tunisassiassaq angisuupilussuuvoq, apeqqutaavorli tunitsivissaqarnersoq.

Nunalerineq Arsummi nunalerinermik ingerlatsineq 1940-kkulli naalernerannit ingerlanneqarsimavoq. Uumasuu-tigineqartut nungussimapput. Nunalerinermik ingerlatsineq 1981-imi aallarteqqinneqarpoq. Uumasuutaasut savat/savaaqqat 200-t 2007-imi tunineqarput. Pisisup suliassaq ingerlassinnaasimanngilaa maannakkullu piginnittuusimasup nunaqarfimmi savaateqarneq uneqqunagu uumasuutit sinneri savaaqqat 80-it utertillugit pisiarai. Piginnittup savaateqarnermik ingerlatsinini aalisartutut ingerlatsinermi saniatigut ingerlappaa, taakkulu ataatsikkut ingerlatsissallugit ajornakusoorput, taamaammallu massakkut nunaqarfimmi siunissami savaateqarnermut pilersaarutit qanoq isikkoqarnerisut nalugallarpaa.

Periarfissat Aalisarnerup piniarnerullu annertusarnissaanut piniagassat pigineqareersut iluanaarutiginerusalernissaat anguniagaasoq ersarippoq, aalisartullumi piniartullu isumaqarput naleqarnerulersitsisoqarsinnaasoq, RG-p fabrikkiaata neqinik aalisakkanillu igariaannarnik tunisassiornerulerneratigut imaluunniit fabrikkip namminersortunik tigineqarneratigut imaluunniit igariaannarnik tunisassiulernissaq eqqarsaatigalugu nutaamik toqoraaviliornikkut.

Aalisartut mikisumik assigiarsuleriffimmik pitaarusupput, pioreersumi inissinneqarsinnaasumik. Umiatsiat annerusut angallatillu assigiarsunniarsinnaapput nunaqarfimmilu suliffissaqarnikkut isertitatigullu siuarsaallutik.

Piniartut angorusoqaat Arsummi tunitsivik tunisassiorfillu uumasut nakorsaannit akuerisaq, taamaasilluni siunissami umimmannik annerusumik iluaquteqarnerulerneq anguniarlugu. Suliniut aallartinneqarnikuuvoq, naatsorsuutigineqartariaqarporlu piniartut allallu soqutiginnittut aallarnisarnerminni tapersorsorneqarnissaminnik siunnersorneqarnissaminnillu pisariaqartitsilerumaartut.

Tamanna aamma meqqunik tunisassiornermik malitseqarsinnaavoq aamma neqinik allanik tunisassiornermik, soorlu tuttu, savaaqqat neqaannik imaani lu miluumasut neqaannik.

Aalisartut piniartullu peqatigiiffia illuuteqarpoq, neqinik tunisassiorfinngortinneqarsinnaasumik, illu containerinik ilaneqartuuppat.

Paamiut

Paamiut sioraani aalisagaqarfeqarpoq Paamiullu eqqaani kangerlunni aalisagaqarpoq assigiinngitsunik ukioq kaajallallugu iluaqutiginiarneqarneq ajortunik.

Aalisarnerup saniatigut Paamiut arfanniarfittut ilisimaneqarpoq, arfanniarneq oqaluttuarisaanermi inuutissarsuutaasimalluni pingaarutilik.

Aalisarneq Aalisarnerup iluani kinguaariit nikerinnerisa kingorna aalisartut agguaqatigiisillugu ukiui 30-40-nut inissinnikuupput. Taakkunanga arlalialuit angallatitaarnikuupput aningaaserivimmi atorlutik. Annermik assigiarsunniartuugamik, ingerlatsineri imminut akilersinnaavoq. Saarullinniarnermilli ingerlatsissagaanni annertuumik pisaqartoqartariaqarpoq, bundgarnersornerup nalaani akit appasitorujussuummata. Peqataanik orsussamik angallatillu ingerlannerinut aningaasartuutit qaffannikummata, aalisarnerup nutarternissaa imaannaangilaq.

Piniarneq / aallaaniarneq Piniartut pusinniarnepput, aavarnerupput kiisalu nipisanniarneq tapertatut pingaarutilittut ingerlanneqartarluni, taakkunatigut ukiumut isertitat ilarpassui isertinneqartarput.

Nipisaat suaasa saniatigut piniartup tamaallaat puisup amia isertitsissutigisinnaavaa, Paamiuni inuit namminneq annerpaatigut piniagassanik pilersortuummata, taamaattumik piniartup illoqarfimmi kalaalimineerniarfik anginerusumik

iluautissarsivigisinnaaneq ajorpaat. Taamaattumik puisip neqerpassui maanngaannartarput, naak Roayl Cainip tunisassiaanun eqqussorneqartartorpassuarnut unammillerluni tunisassiarineqarsinnaarpasikkarluartut.

Periarfissat Paamiuni eqalussuarnik tunisassiulersinnaaneq periarfissaavoq, taamaattumik tamanna ujartorneqarpoq, Paamiuni aalisartut tunisassiulerusummata, soorlulu oqaatigineqartoq, tunitsivissanut attaveqalereernikuugamik.

Eqaluit iluaqutiginiarneqarnerunissaat eqquteqqeqquneqarpoq.

Eqqusarpassuit iluaqutigineqarnerusinnaapput. Pinnngortitaleriffimmut saaffiginnittoqarmat oqaatigineqarpoq, qanoq eqqusaqartiginera oqaatigineqarsinnaanngitsoq. Taamaattumik pisariaqarpoq eqqusaqassutsip misissorneqarnissaa, naleqarluarnerat pissutigalugu avammut tunisassiarineqarsinnaammata.

Inalualippassuit atorluarsinnaanersut aamma misissoqquneqarput, tunisassiortoqarsinnaanersoq paasiniarlugu.

Qeqqussanik uillunillu kommuunini allanisulli tunisassiarissallugit periarfissaavoq, nunami namminerimi imminut pilersornerup siuarsarnissaa eqqarsaatigalugu. Misileraalluni aalisarnerit ingerlanneqareersut inernerit piniarneqarsinnaassapput, kujataani qeqqussanik uillunillu tunisassiorneq misilinneqareernikummat.

Pisassiissutit amerlassusileriikkat fabrikimut tunineqartartut soorlu saarullit, assagiarsuit, raajat siunissami ingerlaannassapput, allatigullu tunisassiortoqassappat nunami namminerimi imminut pilersornerunissaq siunertarlugu taava siuliani taaneqareersut aallartittariaqarput sumiiffimmi tunitsivilioriarluni. Paamiuni KNAPP-p kissaatigaa kommuuni akuunerusariaqartoq.

Paamiuni aalisartoqarfiusumi aalisakkanik tunisassiornermi sulisartut pissarsiarinissaat ajornartorsiutaanngilaq.

NUUK

Nuummi, kangerlunni aammalu avataani aalisagaqarfii peqarluartuupput piniagassaqarluarlutillu.

2007-mi Nuup Kommuneani isumasioqatigiinneq innersuussutigalugu tassungalu atatillugu aalisarneq piniarnerlu pillugit nalunaarusiarineqartoq naapertorlugu, Nuup eqqaani ukioq kaajallallugu aalisagaqarluarpoq piniagassaqarluarlunilu.

Aalisakkat piniakkallu illoqarfimmut anngunneqartartut kalaaliaqqami nutaanik aalisakkanik neqinillu tuniniaanermi iluaqutaalluarterput sualummillu fabrikkinut, ukioq kaajallallugu sulliviusunut.

Aalisarneq Aalisariutit fabrikkinut pilersuisut ullormut tunisassiarineqarsinnaasunik pilersuisarput. Kommuneqarfik Sermersuumili fabrikkini allanisulli tunisisarnertigut killilersuisoqartarpoq bundgarnersornerup nalaani, aningaasarsiornermut akorngusiisumik. Sualummik saarullit akii qiviassagaanni. Taamaattumik piginnittunut nutaalianik atortulersornissaq ajornakusoorpoq, pinngitsoorneqarsinnaajunnaaraluttuinnartunik, aamma sualummik nunarsuup sinnerani nungikkiartuutaangitsumik aalisarneq piniarnerlu eqqartorneqaraluttuinnartillugit uppernarsaasersuinissarlu piumasaqaataajartortillugu. (MSC certificering).

Nuummi inuusuttut inuutissarsiutigalugu aalisarnermut piniarnermullu soqutiginninnerat ingerlatiinnarniarlugu, kinguaariit nutaat periarfissaasa siuarsarnissaanni kommuuni suleqataanerujumaartoq kissaatigineqarpoq, sualummik ilinniartitsineq eqqarsaatigalugu. Nuummi aalisarnerup inuussutissarsiutigineqaannarnissa isumalluarfigineqarpoq.

Piniarneq/ aallaaniarneq Piniartut pusinniarnerrupput, aavarnerrupput kiisalu nipisanniarneq ilapittuutitut ingerlannerullugu, taakkunatigut ukiumut isertitat ilarpassui isertinneqartarput

Nipisaat suaannik tunisinerup saniatigut piniartoq taamaallaat puisip amianik tunisisinnaavoq. Kikkut tamarmik kalaalimearniarfimmi puisip neqaanik neqaarniarsinnaangillat, taamaattumik pisuussutit maanngaannartartut annertupput.

Nuummi piniartuunerup siunissaa apequtigineqarmat, Nuummi kinguaariit nikinnerat ajornartorsiutaanaviangilaq, inuppassuaqarmat.

Periarfissat Tunisinissamat periarfissaareersut saniatigut Nuummi aalisartut piniartullu tunisassiarineqarsinnaasut allat eqqartorpaat soorlu:

Kalaallit Nunaanni tamarmi oqutaqarpoq, aamma eqqusat, uillut qeqqussallu tunisassiarineqarsinnaapput.

Umimmaat, Nuup kangerluini siaruarsimalersut, takuneqaraangata aallaaneqartassapput, umimmaat siammarnernunissaat kissaatigineqangimmat.

Sumiiffinni allanisulli nunap naasuisa tunisassiarineqarnerulernissaat kissaatigineqarpoq, eqqarsaatigineqarlutik, qajaasat, kuannit, kakillarnaq, paarnat il.il.

Meqqit qiviui piniartut isertitaannut ilapittuutaasinnaapput. KNAPK meqqit qiviuinik katersineq pillugu ilisimasanik katersereernikuvoq.

Pisuussutitsinnik atorluaanerunissaaq anguniarlugu aamma kalaalimineerniarfinni tuniniaaneq aqputigalugu, kissaataavoq inuussutissalerinermut inatsisit kalaallit nunaanni pissutsinut tulluussarneqarnerunissaat, maannakkut atuuttumi EU-mi piumasaqaatik sakkortuut pigiinnarneqarmata. Taamaaginnassappat taava Nuummi kalaaliarassami makku tuninianeqarsinnaassanngillat: naasut, pujuukkat, tarajortikkat, paarnat il.il.

Qeqertarsuatsiaat

Aalisarneq Fabrikke nutartigassarujussuovoq, taamaalippat tunisassiarineqarsinnaasut tamarmik tunisassiarineqarsinnaanngussagaluarpot. Tunisinermi akit, sualummik saarullit eqqarsaatigalugit 2007-miilli 50 %-nik appariarnikuupput, paarlattuanik orsussap neqitassallu akii qaffarujussuarnikuupput. Tamaattumik saarullinnik aalisapiluttoqartariaqarpoq akilersinnaasumik aalisassagaanni.

Qeqertarsuatsiaani aalisartut piniartullu peqatigiiffiani ilaasortat isumaqarput, siuariarnissamat aqputissatuaasoq Qeqertarsuatsiaani fabrikkip nutarternissaa. Ajoraluartumilli aamma pisassat killilersorneqarput. Fabrikkimi 20 - 30 tonsit tunisassiarineqarsinnaagaluartut, taamaallaat ullormut angallatit 14 umiatsiaaqqallu arlallit 4-5 tonsit tunisinaasarpaat. Bundgarnersornerup nalaani Qeqertarsuatsiaat eqqaani tunitsiviliisoqartarpoq anngajaamik. Ukioq mannali tamanna iluatsinngitsoorsimavoq.

Piniarneq/ aallaaniarneq Piniartut pusinniarnerupput, aavarnarupput kiisalu nipisanniarneq ilapittuutitut ingerlannerullugu, taakkunatigut ukiumut isertitat ilarpassui isertinneqartarput

Nipisaat suaannik tunisinerup saniatigut piniartooq taamaallaat puisip amianik tunisisinnaavoq. Qeqertarsuatsiaani kikkut tamarmik kalaalimineerniarfimmi puisip neqaanik neqaarniarsinnaangillat, taamaattumik pisuussutit maanngaannartartut annertupput.

Taamaattumik puisip neqaa eqqaannarneqartarpoq, nunaqarfimmi piniartup puisip amia kisiat pisarsissutigisinnaasarmagu. Matumani oqaatigineqarpoq, utoqqalinersiallit piniartut pisaannut akissaqanngitsut aamma pinialuttartut malunnartumik pilersueqataapput inuussutissarsutigalugu piniartunut akornngutaasumik. Siunissami piniartooqarnissaa pillugu apeqqummut akissut ersarippoq: Allatuulli Uummannami piniartut atuarfiat isumalluarfigineqarpoq.

Periarfissat Uumatitsiveqarsinnaaneq Qeqertarsuatsiaat eqqaani periarfissaavoq angisooq, taamaattumik kujataani qeqqussanut uillunullu misileraanerme inernerit ujartorneqarput.

Isumaqartoqarpoq uiluinnik nioqqutissiulesinnaaneq siunissaqarluartoq. Taamaattumik Qeqertarsuatsiaat eqqaani peqassuseq misissoqquneqarpoq.

Eqqusarpassuaqarpoq.

Eqaloqarfippassuarni eqaluit pujuugangorlugit tarajortigangorlugillu tunisassiarineqarsinnaapput il.il.

Teriannissaat amiisa nioqutigineqalersinnaanerat ujartorneqarpoq.

Kapisillit KNAPK'-mi ilaasortanik sumiiffimmi apersuineq. Apersuinissamut peqatigiiffiup siulersuisuini ilaasortat marluk takkupput soqutiginnittullu pingasut.

Nuummiut saarullinniarnerat eqqaassanngikkaanni nunaqarfimmi pisanik tunisinissaq periafissaanngilaq, nunaqarfik fabrikkeqanngimmat. Piffissalli ilaani umiarsuarmut tunitsivimmut tunisisoqarsinnaasarpoq aamma saarullinnik panertitassanik tunisinissaq taamatuttaaq periafissaasarpoq.

Piniartut puisip amiinik tunisininnaapput, kisianni killilersuisoqartarmat, puisit amii aalisarnermut ilapittuutit taamaallaat tunineqartarput.

Kapisilinni ataatsimik Q21-mik peqarpoq umiatsiaaraqarlunilu 6-7-nik.

Kapisillit eqqaani nunalerinissamut periafissaqarlurpoq. 1930-ikkunnili aamma Neriunami savaateqartoqartarpoq (Kapisillit akiani) aamma kingusinnerusukkut 1952-mi Itinnerani tuttuuteqarnek ingerlanneqarpoq, Kapisillit kujatinnguani.

Aalisarnek Kapisillit eqqaani ukioq kaajallallugu saarulleqarlurarmat sumiiffimmi tunisassiortoqalersinnaanera eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Tunisassiortoqalissappalli tunissiorfiliortoqartariaqarpoq nutaamik. Tamanna anguneqarsinnaappat, taava nunaqarfimmi inuusuttut nunaqarfimmiiginnarusulissapput inuutissarsiummillu aallartitsillutik. Taamaattumik neriutissaqarpoq kommuunimi suleqatigiittoqarsinnaasoq kinguaariit nutaat inuusuttortaasa periafissaat siuarsarniarlugit, sualummik ilinniartitaanikkut.

Kapisillit kuua kapisileqarfittut ilisimaneqarpoq. Aalisartut peqatigiiffiata piffissami sivisuumi Kalaallit Nunaanni kisiartaalluni kapisilinnit suffisarfiusoq kuuk illersorusussimavaa. Kissaatigineqarpoq kuup eqqaata takornariat pillugit sanaartorfiunnginnissaa. Kapisillit niuerniutigineqalissappata kissaatigineqarpoq peqassutsip misissoqqaarneqarnissaa.

Piniarneq aallaniarneq Piniartut puisinniarnerupput, aavarnerupput nipisannillu aalisarnerullutik ilapittuutit, taakkunannga ukiumut isertitat ilarpassuuisertinneqartarput.

Nunalerineq Sumiiffik Kapisillit – Austmannadalen kitaani nunaminertaavoq nunalerinermik ingerlatsivigissallugu piukkunnarluartoq, savaateqarfiusinnaalluartoq nersussuaateqarfiusinnaalluartorlu. Neriunami savaateqarfiliortoqareerpoq, uumasuusivilimmik ivigaasivilimmillu, savat 500-600 ukiiffigisinnaasaannik. Tamatuma saniatigut Neriunap eqqaani – Kuussuarmi – naatitanik nioqutissiorneq misiligarneqarnikuuvoq – naatsiaaernerusunilli.

Savaateqarfik Neriunap pigineqarpoq kujataani savaatilimmit nersussuaatilimmillu, Tassani savaateqarnermik ingerlatserusuttumik. Tamatumunnga peqatigitillugu Itinnerani nersussuaateqarnermik aallartitserusulluni. Tamanna nunaateqarnermik uumasuuteqarnermillu marlunnik nutaanik pilersitsisnaavoq, kiisalu naatitanik tunisassiuertoqarsinnaalluni.

Naatitat piareerlugit nioqutigineqartassapput, Nuummi pisisartorpasuarnut tunisassiorneq Kapisilinni aallaaveqarluarsinnaavoq. Nersutinik toqoraaveeraq soorlu Kangerlussuarmisut akilersinnaasumik ingerlanneqarsinnaavoq, qulaani nunalerinermi ingerlataqartussatut oqaatigineqartut tamarmik aallartinneqartuuppata.

Qaortumi nunalerinermut siunnersuisarfik attavigineqarsinnaavoq uunga: www.nunalerineq.org.